

УДК 378.046.4:614.235.1/.2]:616-053.31-07-036.82-085.001.76

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ СУМІЖНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЦИКЛІ “ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИХОДЖУВАННЯ, ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ ПАТОЛОГІЇ НОВОНАРОДЖЕНИХ”

Т. М. Клименко, Т. В. Сандуляк, О. А. Сердцева, А. М. Закревський,
О. Ю. Карапетян

Харківська медична академія післядипломної освіти

IMPROVEMENT OF POST-GRADUATE EDUCATION OF DOCTORS OF RELATED OCCUPATIONS AT THE INNOVATION TECHNOLOGIES IN NEWBORN CARING, DIAGNOSTICS AND PATHOLOGY TREATMENT CYCLE

T. M. Klymenko, T. V. Sandulyak, O. A. Serdtseva, A. M. Zakrevskyi,
O. Yu. Karapetyan

Kharkiv Medical Academy of Post-Graduate Education

Розглядаються можливості та позитивні результати післядипломної підготовки лікарів суміжних спеціальностей (дитячі анестезіологи, хірурги, невропатологи, кардіологи, ендокринологи, окулісти, сурдологи та інші) з неонатології на профільній кафедрі з вивченням окремих модулів інноваційних технологій виходжування, діагностики та лікування патології новонароджених.

Possibilities and positive results of the post-graduate education of doctors of the related occupations (children anesthesiologists, surgeons, neuropathologists, cardiologists, endocrinologists, oculists, surdologists, and others) are considered at the neonatology cycle at the special department together with studying of some modules in the innovation technology of caring, diagnostics and treatment of newborn pathology.

Вступ. За останні 25 років у світі та 10 років в Україні неонатологія перетворюється з емпіричної дисципліни в клінічну з поступовим переходом на наукові принципи доказової медицини. Відповідно, кожні 3–5 років з’являються та впроваджуються в практику охорони здоров’я новітні технології діагностики та лікування вродженої та набутої патології доношених і недоношених новонароджених, виходжування дітей з дуже малою та екстремальною малою масою тіла.

Кафедра неонатології ХМАПО (заснована з 1978 року) – одна з провідних установ по підготовці лікарів-неонатологів на теренах України та СНД. З 1982 року кафедра розташована на базі Харківського міського клінічного пологового будинку із неонатологічним стаціонаром (ХМКПБ із НС), котрий виконує функції регіонального перинатального центру, спеціалізованого по невиношуванню вагітності (близько 4 тис. пологів та 2,5 тис. госпіталізованих новонароджених з пологових будинків м. Харкова щорічно), набула досвіду

© Т. М. Клименко, Т. В. Сандуляк, О. А. Сердцева та ін.

з організації та надання медичної допомоги новонародженим і виходжування недоношених. За останні 5 років на кафедрі виконуються 5 та захищені 8 докторських і кандидатських дисертацій з найбільш актуальних питань клінічної неонатології.

В роботу ХМКПБ із НС впроваджені такі сучасні технології, як фізіологічний розвиваючий догляд недоношених; толерантне ентеральне та парентеральне харчування; замісна сурфактантна та імунотерапія; інфекційний контроль з моніторингом флори; цільова антибіотикотерапія; ЯМР КТ, рентген і УЗД-методики візуалізації патології, в т. ч. доплерографія кровотоку в судинах різних органів плода та новонародженого; комп’ютерне ЕЕГ-картування та моніторинг ефективності терапії уражень ЦНС, судом і коматозних станів; методики ШВЛ, що відповідають індивідуальним респіраторним потребам доношених та недоношених дітей, включаючи ВЧО та неінвазивну СРАР-терапію; способи ранньої діагностики сепсису, некротизуючого ентероколіту, пневмонії, ме-

нінгіту; ДНК та ІФА діагностика TORCH-інфекцій; медикаментозне та хірургічне лікування відкритої артеріальної протоки, лазерна корекція ретинопатії недоношених тощо.

Все вищеперелічене дозволило створити цикл тематичного удосконалення “Інноваційні технології виходжування, діагностики та лікування патології новонароджених” тривалістю 156 навчальних годин.

Основна частина. У процесі лікувально-консультативної роботи та викладання на основних і виїзних циклах для неонатологів та суміжних фахівців, як на клінічній базі, так і в інших регіонах України, виявлена потреба в удосконаленні процесу навчання не тільки неонатологів, а і лікарів суміжних спеціальностей. Згідно з Протоколами діагностики та лікування, затвердженими МОЗ та Міністерством юстиції України, акушери-гінекологи надають допомогу до народження дитини, а при відсутності неонатолога – в пологовій залі при народженні і в перші дні життя. Сімейні лікарі, педіатри, акушери-гінекологи, дитячі хірурги, кардіологи, неврологи, інфекціоністи, пульмонологи активно залучаються для догляду та надання консультативно-лікувальної допомоги новонародженим з перших днів життя і проводять диспансеризацію патології новонароджених. В той же час, всі вони не мають відповідної вузівської базової та післядипломної підготовки з неонатології, щоб якісно виконати вимоги Протоколів медичної допомоги дітям, котрі передбачають надання допомоги з раннього неонатального віку, а також проведення ними пренатальної та антенатальної профілактики патології у вагітних і дітей.

Зважаючи на регламентований порядок зарахування на навчання з неонатології лікарів інших спеціальностей (наказ МОЗ № 346 від 07.12.1998 р. “Про затвердження переліку назв циклів спеціалізації та вдосконалення лікарів і провізорів у ВНЗ” з додатками № 447 від 23.09.2003 р., № 230 від 24.04.2008 р.) та відсутність відповідної тематики з фізіології та патології новонароджених і виходжування недоношених в програмах підвищення кваліфікації спеціалістів на суміжних кафедрах, пропонуємо розширити перелік назв циклів тематичного удосконалення для згаданих спеціалістів і проводити їх на профільних кафедрах неонатології.

Так само не мають базової підготовки з неонатології дитячі рентгенологи, ортопеди, окулісти, отоларингологи, сурдологи, які працюють у неонатологічних відділеннях або активно залучаються до надання медичної допомоги новонародженим, що також необхідно передбачити в програмах тематичного удосконалення суміжних спеціалістів.

Цикл ТУ “Інноваційні технології виходжування, діагностики та лікування патології новонароджених” складається з окремих модулів навчання і побудований за традиційною схемою: викладання нового матеріалу на проблемних лекціях та семінарах і засвоєння практичних навичок і вмінь з опрацюванням запропонованих (вибраних слухачем) методик до ступеня вільного володіння та набуття необхідної кваліфікаційної компетентності.

Модуль “Технології візуалізації, функціональної оцінки стану, лікування, профілактики і диспансеризації патології ЦНС” розрахований на сумісну діяльність акушерів-гінекологів, педіатрів, дитячих неврологів та неонатологів щодо виявлення, лікування і диспансерного спостереження хворих з пренатальними та перинатальними ураженнями ЦНС, в т. ч. вродженими вадами та аномаліями розвитку, нейроінфекціями, гіпоксично-ішемічними і геморагічними ушкодженнями, пологовою травмою головного та спинного мозку з метою попередження ускладнень та дитячої інвалідності, котра щорічно зростає на 2–3 % та досягла рівня 15 % з числа виходжених новонароджених.

Модуль “Технології діагностики, лікування та попередження несприятливих наслідків кардіо-респіраторної патології” призначений для неонатологів, педіатрів, сімейних лікарів, дитячих анестезіологів, кардіологів, пульмонологів та імунологів і має за мету навчити не тільки нових технологій проведення реанімації, заміщення підтримки функції зовнішнього дихання, кровообігу та обміну в компенсованих параметрах гомеостазу дитини, але й опанувати медичний супровід та реабілітацію дітей після виписки зі стаціонару, особливо при такій важкій формі патології, як бронхолегенева дисплазія, пневмосклероз та легенева гіпертензія, котрі спостерігаються у більшості виходжених дітей до 3–4 років та мають особливості ведення, розуміння суті яких знаходиться в неонатальному періоді.

Модуль “Сучасні методи діагностики, лікування та диспансеризація новонароджених з патологією внутрішніх органів” також складений для неонатологів та спеціалістів суміжних дисциплін, зокрема для фахівців УЗ діагностики, ЯМР та КТ візуалізації, особливо в частині, що стосується трактування отриманих результатів (котрі часто виявляються, але не описуються або хибно оцінюються як варіант норми у незрілих дітей, що сьогодні не відповідає реальним потребам якісної медичної допомоги новонародженим). Крім того, діти, що були виписаними додому на 3 день життя як “здорові”, можуть проявити па-

тологію серцево-судинної системи, печінки та жовчовивідних шляхів, підшлункової, щитоподібної, вилочкової та надниркових залоз, сечовивідної та статеві систем вже через декілька днів, про що мають знати педіатри, сімейні лікарі, спеціалісти УЗД, котрі пропускають або невчасно діагностують вроджені тимомми, пухлини Вільямса, холестатичні та інші гепатити, панкреатити, адрено-генітальний синдром, зоб і інше, що призводить до запізнілої госпіталізації і розвитку незворотних ускладнень, високої летальності дітей до року від керованої патології.

Модуль “Новітні технології виходжування, вигодування, діагностики, лікування та попередження несприятливих наслідків патології недоношених дітей з дуже малою та екстремальною малою масою тіла” призначений не тільки для неонатологів, але й всіх фахівців суміжних спеціальностей, котрі виконують їм рентген, ЯМР КТ і УЗД дослідження, оцінюють імунний статус, консультують з метою визначення активних та персистуючих інфекцій тощо. Необхідні нові знання та досвід для якісного виходжування недоношених дітей, що викладаються в даному розділі, з’являються в спеціальній літературі та у фахівців спеціалізованих перинатальних центрів щорічно і раніше не включались в програми дипломного та післядипломного навчання.

Наш досвід свідчить, що найкраще одночасно проводити підготовку всіх фахівців перинатальних центрів бригадним методом, сформувати у них ефективну взаємодію щодо якісного виходжування та діагностики патології недоношених. Ще кращі результати виходжування дітей з дуже малою масою тіла там, де одночасно цього навчають дипломованих медичних сестер по догляду в палатах інтенсивної терапії, що в Україні ще необхідно впровадити.

Крім переліченого, програма циклу враховує вимоги Протоколів діагностики та лікування суміжних з неонатологією спеціальностей, містить нові знання з фізіології та патології вагітних, ембріона, плода, недоношених новонароджених та матерів-годувальниць, котрі появились за останні 5–7 років. Для слухачів приготовлені відповідні методичні посібники, тренажери для засвоєння технологій проведення ШВЛ, неінвазивної СРАР терапії, а також комп’ютерні програми оцінки даних досліджень ЕЕГ, ЕХОКГ, ЕКГ, гемограми, розрахунку інфузійної терапії, харчування та інше.

Спеціалісти мають можливість пройти навчання на циклі в цілому або на одному чи кількох модулях за фахом, з отриманням сертифіката, що засвідчує рівень оволодіння знаннями та необхідними практичними навичками (ознайомився, засвоїв, набув необхідної компетентності відповідно до фахової кваліфікаційної характеристики) з зазначенням терміну навчання та кількості балів для подальшої атестації за спеціальністю.

Висновок. Впровадження модульної системи організації навчального процесу на циклі для суміжних спеціалістів дозволило не тільки підвищити мотивацію до навчання, але й скоротити термін удосконалення і покращити результати лікувально-діагностичної роботи в практиці охорони здоров’я матерів та дітей в Харківському регіоні.

Позитивний досвід післядипломної підготовки лікарів суміжних спеціальностей з неонатології заслуговує на його впровадження в управліннях охорони здоров’я великих міст країни, де вже є або створюються перинатальні центри з відповідними умовами надання кваліфікованої допомоги недоношеним новонародженим та дітям з вродженою і перинатальною патологією, котрі регламентовані наказами МОЗ України, національними та міжнародними протоколами.